

Komentar ŠOS na predlog ZUJF 691-VIII

Ljubljana, avgust 2019

1. Uvod	3
2. Ureditev in pomen študentskega dela	5
Zakonodaja.....	5
Študentsko delo kot socialni korektiv	6
Študentsko delo kot politika zaposlovanja	8
Drugi miti in napačni podatki	10
3. Konkretno o predlogu	15
Dvig minimalne urne postavke	16
Usklajevanje minimalne urne postavke z gibanjem minimalne plače	22
Pravica dijakov in študentov do dodatka za nedeljsko in nočno delo ter za delo ob praznikih.....	22
Začetek veljavnosti zakona	23
4. Sklep.....	24

1. Uvod

Na Študentski organizaciji Slovenije (ŠOS) sprejemamo vloženi predlog ZUJF-F s prvopodpisanim Miho Kordišem, ki predvideva spremembe začasnega in občasnega dela dijakov in študentov (študentskega dela), z mešanimi občutki, kot smo že napovedali ob najavi predloga. Lahko ponovimo, da na ŠOS podpiramo vsak predlog, ki povečuje pravice in socialno varnost dijakov in študentov, tako tudi smotrni dvig minimalne urne postavke. Veseli nas tudi, da so predlagatelji v svoj predlog vključili nekatere naše ideje, ki smo jih predstavili že v komentarju sporazuma Levica s koalicijskimi strankami in v odgovoru ob prvi predstavitvi tega predloga zakona. Ponovno pa opozarjamo, da je potrebno ob vsakem takšnem predlogu predstaviti konkretne analize posledic predlagane ureditve ter zagotoviti, da dvig urne postavke ne bo pomembno zmanjšal ponudbe študentskega dela in posledično naredil mladim več škode kot koristi. Tudi na ŠOS bi si jasno želeli, da ima vsak študent kar se da visoko urno postavko, a moramo se zavedati stanja na trgu in poskrbeti, da imajo študentje sploh možnost opravljati študentsko delo.

Ključni pomislek ŠOS tako ostaja, da predlagatelj predloga ne utemelji v analizi obstoječega stanja in ne predstavi posledic sprejema predloga zakona. Stranka Levica ne da argumentov, iz katerih bi lahko upravičeno verjeli, da predlagana sprememba ne bo kritično vplivala na obseg študentskega dela, s tem pa poslabšala socialni položaj mladih.

Predlog ZUJF-F sledi Sporazumu o sodelovanju med Levico in strankami koalicije. Glede teh načrtov urejanja študentskega dela smo na ŠOS že ob objavi sporazuma pripravili gradivo, o predvidenih rešitvah smo se tudi pogovarjali s političnimi strankami, tudi z Levico, s katero smo komunicirali tudi pri pripravi vloženega predloga.

Predlog zakona vsebuje tri pglavitne rešitve:

1. **dvig minimalne bruto urne postavke** za opravljeno uro začasnih in občasnih del na 5,9 evra bruto (iz sedanjih 4,89, v letu 2019 torej za 20,6 %). Prihodnje leto bi zaradi usklajevanja z minimalno plačo znašala 6,25 evra, torej za 27,8 %.
2. **usklajevanje postavke** z višino minimalne plače ter
3. **pravico dijakov in študentov do dodatkov** za nedeljsko in nočno delo ter za delo ob dnevih, ki so po zakonu določeni kot dela prosti dnevi.

Strinjamo se s smiselnim **dvigom minimalne urne postavke**. Menimo tudi, da bi se morala minimalna urna postavka določiti primerljivo z minimalno plačo. Je pa res, da je mogočih veliko načinov preračunavanja oz. primerjav. Trenutno je le ta določena z ZUJF in znaša 4,89 evra bruto oz. 4,13 evra neto. Predvideno pa je 20,6 % oz. 27,8 % zvišanje. Predlog nosi interno logiko upoštevanja stroškov malice in prevoza ter na poseben način upošteva mesečno število opravljenih delovnih ur zaposlenih za polni delovni čas.

Glede **plačila malice in prevoza** smo opozorili na nevarnost zlorab v primeru, da prevoz in malica ne bi bila obdavčena, kot to velja za dodatka za malico in prevoz pri pogodbi o zaposlitvi (po ZDR-1). Ta pomislek je bil upoštevan, saj Levica predlaga, da je strošek povračila malice in prevoza (že) vključen v minimalno urno postavko (čeprav sta sicer za študente že subvencionirana). Na drugi strani pa moramo opozoriti, da sta v tem primeru malica in prevoz dodatno obremenjena: tako s prispevki, kot davkom na dohodek in davkom na

dodano vrednost, za razliko od plačila pri pogodbi o zaposlitvi. To pa dijake in študente postavlja v neenak (dražji) položaj od redno zaposlenih.

Upoštevana je bila naša sugestija, da se minimalna urna postavka letno **usklajuje z minimalno plačo** in ne raste povprečne bruto plače, kot velja sedaj.

Smiselno je tudi, da so študenti za nočno in nedeljsko delo ter za delo na dela proste dni plačani več.

Največje težave predloga zakona pa so:

- njegova pomanjkljiva in zavajajoča ocena stanja (in samo teoretsko izhodišče),
- pomanjkanje analize družbenih in finančnih posledic predloga zakona (ki jih celo zanika),
- neusklajenost s socialnimi partnerji, čeprav gre za poseg na trg dela in področje sociale ter izobraževanja,
- strah pred izbrisom študentskega dela.

ŠOS je v sporočilu za javnost z dne 16. maja 2019 že opozoril na **morebitne negativne posledice previsokega dviga minimalne urne postavke:**

- Upad obsega dela, posledično;
 - manjša dostopnost študija za mlade s socialnimi težavami;
 - povečanje neenakosti med študenti (glede na socialni status in kraj bivanja);
 - manj praktičnih, z delom pridobljenih izkušenj itd.
- Prenos študentskega dela na druge oblike dela (s tem pa manj možnosti za študij in brez pravic iz statusa študenta).
- Povečanje dela na črno.

Nepremišljeno spreminjanje ureditve lahko torej negativno vpliva na celotno področje visokega šolstva, predvsem pa na področje, ki ga predlog zakon želi urediti. Zato na ŠOS, čeprav **podpiramo dopusten dvig urne postavke**, menimo, da je potrebno v zakonodajnem postopku odgovoriti na (v nadaljevanju tega dokumenta) izpostavljene probleme in izzive.

V naslednjih poglavjih poskušamo tako opozoriti na pomen študentskega dela ter možne (negativne) posledice zakona.

2. Ureditev in pomen študentskega dela

Zakonodaja

Kljub temu, da utemeljitev in obrazložitev predloga sprememb ZUJF-F nista zakonski materiji, moramo nujno opozoriti na neresnične ali zavajajoče podatke in argumente, ki jih predlagatelj zakona navaja kot razloge za predlagane spremembe. Začasno in občasno delo dijakov in študentov namreč že vrsto let spremljajo (tako upravičeni kot neupravičeni) očitki o obsegu, stopnji fleksibilnosti (ki je sicer za študente nujna in med njimi zaželena), negativnem vplivu na izobraževanje in negativnem vplivu na trg dela, ki jih je potrebno osvetliti.

Napačne predstave, podkrepljene z napačnimi informacijam namreč izkrivljajo dejansko sliko na tem področju. To pa posledično vpliva tudi na predlog zakonskih sprememb.

Prva zavajajoča predpostavka predlagateljev se navezuje na **predpostavljeno zakonsko neurejenost** sistema začasnega in občasnega dela dijakov in študentov. Gre za širjenje zmotne ideje, da trenutno materija ni normirana, posledično pa naj bi prihajalo do anomalij, zato so nujno potrebne spremembe.

Napačno je trditi, kot trdi Levica, da *“delodajalci po študentski delovni sili posegajo predvsem zaradi ... iskanja obvodov za varovalke, ki jih zahteva veljavna delovnopravna zakonodaja,”* saj je zakonska ureditev študentskega dela sestavni del slovenske delovnopravne zakonodaje. Študentsko delo tako ne *“vzpostavlja vzporednega trga dela,”* kot pravi Levica, saj je ena izmed zakonsko predvidenih pogodbenih oblik dela, ki ima svojo funkcijo v sistemu ureditve trga dela. Namenjeno je samo določenim oblikam dela (začasnim in občasnim) in omejenemu krogu delavcev (dijaki in študenti).

Če je npr. avtorska pogodba namenjena avtorjem in njihovem avtorskemu delu ali začasno in občasno delo upokoencev samo upokoencem, je študentsko delo namenjeno samo dijakom in študentov ter njihovem omejenemu delu ob šolanju oz. študiju. Tej logiki in namenu sledi smiselna regulacija.

Študentsko delo danes ureja različna področna zakonodaja. Krovni zakon ostaja Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (ZZZPB), ki pa velja le še v delu, ki ureja študentsko delo. Poleg tega za študentsko delo veljajo nekatera določila iz Zakona o delovnih razmerjih (ZDR-1), ki se tičejo delovnega časa, odmorov in počitkov, posebnega varstva delavcev, mlajših od 18 let ter o odškodninski odgovornosti delavcev. Ob tem seveda veljajo določila ZDR-1, ki določajo elemente delovnega razmerja in s katerimi omejujejo študentsko delo, predvsem v delu, ki onemogoča trajno zaposlovanje z obsegom, ki je primerljiv obsegu dela redno zaposlenih s pogodbo o zaposlitvi po ZDR-1. Tako je študentsko delo omejeno na določeno statusno skupino (dijake in študente) ter po svoji naravi fleksibilno, saj ne sme imeti vseh elementov delovnega razmerja, kot to določa ZDR-1.

Natančnejše pogoje delovanja agencij za posredovanje študentskega dela nadalje določa [Pravilnik o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje](#). Agencije za posredovanje začasnih in občasnih del dijakov in študentov (študentski servisi) ob izpolnjevanju pogojev in vložitvijo vloge lahko pridobijo enoletno koncesijo za opravljanje dejavnosti posredovanja študentskih del. Trenutno ima koncesijo za posredovanje začasnih in občasnih del dijakov in študentov 19 koncesionarjev, število pa zadnjih nekaj let vztrajno pada. Sicer primarno posreduje študentsko delo Zavod RS za zaposlovanje (kar pa v praksi ne počne).

Več zakonov določa tudi davčno obremenitev študentskega dela. Najprej je to [Zakon za uravnoteženje javnih financ](#) (ZUJF), ki v 130. členu določa, da se študentsko delo obremeni s 16 % koncesijsko dajatvijo, od katere se 52,6 % nameni v proračunski sklad ministrstva, pristojnega za delo, ki je namenjen štipendijam, ter po 23,7 % za delovanje Študentske organizacije Slovenije (za opravljanje zakonsko določenih nalog) ter študentskemu servisu (kot priznani stroški za posredovanje).

Dodatno se od študentskega dela plačuje dodatna koncesijska dajatev v višini 2 % bruto izplačila, kot to določa [Zakon o dodatni koncesijski dajatvi od prejemkov, izplačanih za občasna in začasna dela dijakov in študentov](#) (ZDKDPŠ). Ta sredstva se namenijo za sofinanciranje ali financiranje gradnje, nakupa, razširitve, rekonstrukcije, prenove, vzdrževanja in posodobitve študentskih in dijaških bivalnih zmogljivosti ter javnih visokošolskih zavodov (torej investicije v fakultete in študentske domove).

Od 1. februarja 2015 je študentsko delo vključeno tudi v pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zaradi česar se v ta namen plačujejo tudi prispevki, in sicer v višini 15,5 % za dijaka in študenta ter 8,85 % za delodajalca, kot to določata 18. in 154. člen Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2). Prav tako se plačuje prispevek za zdravstveno zavarovanje od dohodka, pridobljenega z opravljanjem določenih oblik dela v skladu s 55.a členom [Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju](#) (ZZVZZ).

Ob tem je študentsko delo obdavčeno tudi z davkom na dodano vrednost (DDV), ki se obračunava za celotno vrednost dodatnih stroškov delodajalca v višini 22 %, kjer gre dejansko za davek na »davek«.

Študentsko delo torej "dobesedno" ne "omogoča obvoda od ključnih določil področne zakonodaje", kot meni Levica. Je vpeto v področno zakonodajo in je njen sestavni del. Zanj velja tudi Zakon o delovnih razmerjih. Tako ni nikakršna anomalija, temveč ena izmed pogodbenih oblik dela, s svojo pravno specifikko. Ta pa izhaja iz njegovih družbenih funkcij - predvsem socialne in kadrovske.

Nad izvajanjem študentskega dela pa ima **nadzor** Inšpektorat RS za delo (ugotavljanje delovnega razmerja, pravice delavcev), MDDSZ (kot koncendent nadzor nad študentskimi servisi), FURS (prispevki, delo na črno, nadzor nad študentskimi servisi), Računsko sodišče (sredstva od študentskega dela), delovna sodišča (pravice delavcev) itd.

Študentsko delo kot socialni korektiv

Študentsko delo je "zaradi pomanjkljive štipendijske politike, postalo ključen vir zaslužka študentov in dijakov. To prinaša številne negativne posledice, ki pomembno vplivajo na izobraževanje študentov in trg delovne sile." S tem poudarkom Levice se gotovo lahko strinjamo, to kažejo tudi podatki, po katerih je neto zaslužek dijakov in študentov preko študentskega dela več kot dvakrat višji od sredstev, namenjenih za štipendije. Strinjamo se tudi, da bi, v kolikor bi država zagotovila socialne transferje, ki bi omogočali vsem enak dostop do terciarne izobrazbe, študentsko delo zagotavljalo le še možnost dodatnega zaslužka. Vendar temu ni tako in tudi v bližnji prihodnosti ne moremo pričakovati, da se bo stanje bistveno izboljšalo. Zato velja študentsko delo za pomemben **socialni korektiv**.

Ob tem pa naredi Levica pomembno napako, ko študentsko delo, kljub temu, da sicer njihov predlog izhaja iz želje po izboljšanju socialnega stanja mladih, dojema predvsem kot del trga dela. Tako se v obrazložitvi **Levica predvsem ukvarja z vprašanjem, ali študentsko delo na trgu dela izkrivlja konkurenčnost in svobodno gospodarsko pobudo, namesto da bi se ukvarjala s socialnim položajem mladih.**

Morda zato Levica, kljub temu, da ugotavlja, da je slab socialni položaj slovenskih študentov “neposredna posledica večletnega zanemarjanja študentske politike”, tega ne rešuje pri vzroku (torej dvigom sredstev za štipendije in zvišanjem višine štipendije), temveč z dvigom urne postavke, ki bo prinesla upad ponudbe študentskega dela (in manj sredstev za štipendije) in posledično še slabši socialni položaj študentov.

Zato je potrebno najprej razčistiti, ali želimo študentsko delo urediti tako, da bo koristilo mladim v izobraževanju (možnost dostojnega zaslužka, pridobivanja izkušenj), gospodarstvu, drugim delavcem na trgu dela, itd.

Ker je študentsko delo socialni korektiv, njegova primarna in družbena funkcija presega druge vidike ter se kaže **predvsem kot izobraževalna oz. socialna politika**. Res z njim mladi tudi vstopajo na trg dela in pridobivajo dodatna finančna sredstva, koristijo ga tudi delodajalci za opravljanje delovnih procesov, vendar igra pomembno vlogo v nadomeščanju funkcij socialne države (t.i. samopomoč) in izobraževalnega sistema (zagotavljanje enakih možnosti). Študentsko delo študentom pogosto omogoča študij, ki bi bil sicer nedostopen.

Po podatkih raziskave **Evroštudent VI** slovenski študenti nadpovprečno slabo ocenjujejo socialni položaj, kar 38 % svoje finančne težave ocenjuje kot resne ali zelo resne, medtem ko je povprečje v državah, vključenih v raziskavo 26 %. Ta vidik potrjuje tudi podatek iz iste raziskave, po katerem slovenski študentje razpolagajo z drugim najnižjim mesečnim proračunom v povprečni višini 624 evrov mesečno.

Prav tako (po raziskavi Evroštudent VI) predstavlja lastni zaslužek študentov največji vir prihodka za slovenske študente, v višini kar 44 % vseh sredstev. Na drugem mestu je podpora družine, staršev in partnerja v višini 42 %, le 9 % pa predstavljajo sredstva, ki jih študenti prejmejo preko štipendij. Kljub temu, da so dijakom in študentom na voljo subvencionirane storitve, kot so prevoz, prehrana in bivanje, le-te skupaj v državnem proračunu predstavljajo manj sredstev, kot jih je namenjenih za štipendije.

Zaključimo lahko, da **študentsko delo številnim mladim omogoča izobraževanje**, še bolj pa pomaga družinam in staršem, ki ob omejeni študentski politiki pogosto ne bi mogli prenesti finančnega bremena, ki ga predstavlja šolanje oz. študij njihovih otrok.

Ker ima pomemben **družbeni pomen** (če ga ne bi bilo, bi nastala velika škoda), je država uredila področje študentskega dela tako, da je privlačno za delodajalce, predvsem s fleksibilnostjo in omejeno obdavčitvijo, hkrati pa primerno študentom, torej začasno in občasno ter fleksibilno.

Kar Levica vidi predvsem kot problem, je v resnici povsem namenska in smiselna ureditev. Levica trdi, da je “ključna komponenta za privlačnost študentskega dela poleg prenizke cene dela predvsem njegova hiperfleksibilna narava in odsotnost pravic, kot so plačana bolniška odsotnost, dopust in regres. Ti stroški, ki jih študentsko delo ne predpostavlja, in dejstvo, da lahko delodajalec delavca študenta kadarkoli, brez razloga in brez dodatnih stroškov odslovi, so temeljni razlog za večjo privlačnost študentskega dela.” Če temu ne bi

bilo tako in bi bilo študentsko delo dražje in manj fleksibilno (od drugih oblik dela), ga delodajalci ne bi uporabljali. Trenutna fleksibilnost je prav tako v interesu študentov, saj drugače ne bi zmogli dela opravljati po potrebi in od časa do časa, v skladu s študijskimi obveznostmi.

To, da delodajalci po njem, kot pove Levica, "posegajo predvsem zaradi optimizacije stroškov dela" je torej tudi v interesu študentov, saj imajo na ta način sploh možnost dela oz. zaslužka. Gre torej za obojestransko fleksibilnost, pri kateri lahko tudi študenti prekinejo z delom pri delodajalcu, ob npr. kršitvah njihovih pravic.

Zato moramo ob vsaki spremembi imeti vedno v mislih to funkcijo socialnega korektiva. Če predlagatelj trdi, da iz vidika določenih gospodarskih panog, študentsko delo "dolgoročno ustvarja precejšnjo gospodarsko in družbeno škodo," moramo k temu dodati, da istočasno na drugih področjih ustvarja tudi precejšnjo gospodarsko in družbeno korist. Tudi višja izobrazba družbe nedvomno pomeni korist za državo, družbo in gospodarstvo.

Zato je v takšnih presojah pomembno, iz katerega vidika vrednotimo koristi. Za primer: če naj bi študent, ki opravlja študentsko delo, vplival na delo drugih (Levica npr. izpostavlja gostinstvo in pomanjkanje profesionalnega kadra), vendar s pomočjo tega dela dokončal študij, to pomeni, da bo po študiju (s terciarno izobrazbo) v povprečju bolj verjetno zaposlen (za 10 %) in zaslužil 56 % več, tudi manj verjetno depresiven itd.).¹ Je to dobro ali slabo?

Pri vseh teh predpostavljanih vplivih moramo upoštevati tudi dejstvo, da študentsko delo predstavlja zgolj približno 3 % trga dela.

Nenazadnje, če bi dosledno sledili zmotnemu argumentu predlagatelja, ki ne upošteva socialne funkcije študentskega dela, bi lahko na podoben način problematizirali tudi začasno in občasno delo upokojujencev, sistem vajeništva ali pripravništva, institut prostovoljstva, invalidska podjetja, avtorske pogodbe, posebne statute v kulturi in statute v javnem interesu, ureditev normiranih samostojnih podjetnikov, celotno področje aktivne politike zaposlovanja, subvencije za zaposlitev itd. Saj za vse te oblike dela velja enako, kot predlagatelj trdi za študentsko delo: da "zaradi svoje dampinške narave znižujejo vrednotenje dela in spodjedajo pridobljene pravice vseh ostalih delavcev."

Vendar ti instituti niso naključno takšni, temveč je takšna ureditev pričakovana in logična. Temu pravimo širša socialna politika države.

Študentsko delo kot politika zaposlovanja

Druga korist za študente, gospodarstvo in trg dela pa je **zaposlovalno/kadrovska funkcija** študentskega dela. Številne raziskave potrjujejo pomen dela v času izobraževanja za izboljšanje zaposlitvenih možnosti po zaključku izobraževanja. Študentsko delo, kot najbolj razširjeni institut opravljanja dela v času

¹Education at a Glance (EAG), "Pogled na izobraževanje" 2017, uradno objavljen v torek, 12. septembra 2017, ob 11.00. Poudarki, preglednice in grafični prikazi s celotno publikacijo EAG 2017 so dostopni na spletni strani OECD http://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2017_eag-2017-en.

izobraževanja, tako pomeni ključni stik z delovnim okoljem v izobraževanju in nadaljnjim zaposlovanjem za mlade.

Po podatkih raziskave Ninamedie iz leta 2010, se več kot polovica študentov, ki so opravljali študentsko delo v času študija, zaposli pri enem od podjetij, v katerem so opravljali študentsko delo. Dve tretjini menita, da jim študentsko delo koristi pri iskanju zaposlitve, skoraj 80 odstotkov pa jih je opravljalo tudi strokovna ali zahtevnejša dela.

Druga raziskava² ugotavlja, da študentsko delo v času študija pripomore tudi k bolj kakovostni prvi zaposlitvi: *"študentsko delo pozitivno in statistično značilno vpliva na verjetnost zaposlitve, bruto urno postavko in verjetnost zaposlitve po pogodbi za nedoločen čas. Primerjava med različnimi vrstami študentskih del kaže, da so v največji prednosti strokovne in s študijem povezane delovne izkušnje."*

Tudi iz tega vidika je s strani predlagatelja zakona očitano "ustvarjanje precejšnje gospodarske in družbene škode" neutemeljeno.

Preko študentskega dela se razvijajo tudi **prečne kompetence**, ki jih je mogoče pridobiti preko različnega spektra študentskih del, pri čemer ni nujno, da so ta dela strokovno zahtevna ali nujno povezana s smerjo izobraževanja³ ⁴. Kljub temu, da strokovna in z izobraževanjem povezana študentska dela bolj motivirajo mlade in jim posledično bolj koristijo pri razvoju kompetenc, niso nepomembna tudi manj strokovna študentska dela.

To pa ne pomeni, kot trdijo pri Levici, da *"gre pri večini študentskih del za nizko kvalificirana delovna mesta, za katere je značilna izrazita deregulacija in posledično izvzetost iz večine zakonskih ukrepov, ki varujejo delavce pred prekomernim izkoriščanjem. Posledično je to izjemno popularna oblika zaposlovanja zlasti mlade populacije, ki v nekaterih dejavnostih predstavlja izredno velik delež vseh delovno aktivnih."* Izjava o nizko kvalificiranih delovnih mestih je namreč pavšalna in ne temelji na obstoječih podatkih, saj uradnih, zanesljivih in preverljivih podatkov o tem, katera študentska dela se opravljajo, nimamo. Ob tem ne razumemo, katera nizko kvalificirana delovna mesta so izvzeta iz zakonskih ukrepov, ki varujejo delavce pred prekomernim izkoriščanjem?

Iz podobnega razloga je zmotna izjava predlagatelja, da je *"v panogah, kjer študentsko delo prevladuje kot ena dominantnih oblik zaposlovanja (npr. gostinstvo), v preteklosti prišlo do akutnega manka ustrezno strokovno usposobljenega kadra. Za nameček je močno upadel tudi vpis v izobraževanje za ta dela, kar na dolgi rok dodatno zaostruje problematiko manka delovne sile."*

² Bartolj, Tjaša (2015): Economics of Tertiary Education: Analysis of Students' Decisions and Outcomes. Ljubljana: University of Ljubljana, Faculty of Economics.

³ Glej: Ruperčič, Marko, Janja Hren, Andrej Kohont. Razvoj kompetenc, pridobljenih s študentskim delom. *Teorija in praksa*, let. 55, 2/2018, str. 263-280.

⁴ Andrews, Jane, Helen Higson (2008): Graduate Employability, »Soft Skills« Versus »Hard Skills« Business Knowledge: A European Study. *Higher Education in Europe* 33 (4): 411–422.

Stereotip o ogromnem obsegu študentskega dela v **gostinstvu** je trdovraten, razprava pa precej "gostilniška". Dejstvo je, da uradnih podatkov o obsegu opravljenega dela v posamezni panogi ali v posamezni poklicni skupini ni, zato je vsakršen govor o "*dominantni obliki zaposlovanja*", kot v utemeljitvi zakona piše Levica, v gostinstvu namenjen izključno vzdrževanju stereotipa in implicira (kar predlagatelj na mestih v predlogu zapiše tudi eksplicitno), da je delo na tem področju nezaželeno, slabo plačano, delovna mesta pa nizko kvalificirana. Zadnjemu nasprotujejo tako raziskave (npr. Ruperčič, Hren, Kohont: 2018), kot tudi dejstvo, da imamo v Sloveniji razvito poklicno izobraževanje na teh področjih do višje strokovne ravni (6 raven po SOK). In nenazadnje, takšne implikacije stigmatizirajo poklice in panoge do te mere, da, kot pravilno ugotavljajo v Levici, "*je močno upadel tudi vpis v izobraževanje za ta dela*".

Razlogi za težave s kadri v gostinstvu pa presegajo področje študentskega dela.

Po (pol)uradnih ocenah je delež del, opravljenih v gostinstvu in turizmu samo 15 %, kar je manj, kot na primer v administraciji. Je pa res, da so iz vidika javnosti in "vidnosti" delovna mesta s strankami, npr. v gostinstvu, precej bolj vidna in opažena, kot pa dela v administraciji, kar pripomore k ohranjanju mita.

Študentsko delo je pomembno tudi zato, ker nudi **praktična znanja in izkušnje**, ki jih ne nudijo izobraževalni programi. Delež praktičnega izobraževanja je sicer odvisen od zasnove izobraževalnih programov; več praktičnega izobraževanja vključujejo poklicne in strokovne šole, vendar pa te obiskuje manj dijakov in študentov. Nižje poklicno izobraževanje povprečno vključuje 6 %, srednje poklicno 25 %, srednje strokovno in poklicno-tehniško izobraževanje pa 15 % praktičnega izobraževanja pri delodajalcu v okviru programa, medtem ko gimnazijski programi praktičnega izobraževanja ne predvidevajo. Višješolski izobraževalni programi predvidevajo cca. 10 tednov praktičnega izobraževanja pri delodajalcih letno (vir: CPI). Visokošolski in univerzitetni študijski programi so organizirani z diskrecijsko pravico visokošolskih zavodov, kljub temu pa visokošolski študijski programi vsebujejo praviloma en semester praktičnega izobraževanja v treh letih študija na prvi bolonjski stopnji. Univerzitetni študijski programi lahko vsebujejo praktično izobraževanje, vendar se visokošolski zavodi za te prakse mnogokrat ne odločijo. Tako študentsko delo dolgoročno kvečjemu pozitivno vpliva na uspešnost in profesionalnost storitev delodajalcev.

Kar je v nasprotju z nesmiselno trditvijo Levice, da zaradi študentskega dela delodajalci "*pridobivajo vse slabše usposobljeno delovno silo, kar negativno vpliva na uspešnost in profesionalnost njihovih storitev.*" Nikdar še nismo zasledili, da bi kateri delodajalec v tem kontekstu negativno vrednotil študentsko delo. Lahko pa bi v Levici pred vložitvijo predloga zakona tudi sami o tem vprašali delodajalce.

Drugi miti in napačni podatki

Občasno lahko zasledimo trditev, da je študentsko delo **prekarno delo**. V tej smeri argumentira tudi Levica, ko zapiše, da je "*študentsko delo namreč precej deregulirana oblika zaposlovanja, ki omogoča zgolj minimalno varstvo pravic študentskih in dijaških delavcev.*"

Prva napaka se skriva v ideji, da so prekarne same oblike dela, čeprav so prekarni samo načini opravljanja teh oblik dela - takrat, ko gre za kršitve zakonodaje in je zlorabljen namen te oblike dela. Predvsem pa takrat, ko se krši prepoved opravljanja pogodbene oblike dela, ko delo vsebuje elemente delovnega razmerja ali npr. ko so kršene prepovedi veriženja pogodb, delovnega časa itd. V tem kontekstu študentsko delo ni

prekarna oblika dela, študenti pa so prekarci samo, ko so npr. fiktivni študenti ali/in opravljajo delo, ki vsebuje elemente delovnega razmerja. Obseg t. i. fiktivnih študentov je v zadnjih letih že sistemsko omejen (zaradi visokošolske zakonodaje, evidence e-VŠ, večje obdavčitve dela, nadzora itd.), vsebinsko pa gre za vprašanje (ne)delovanja nadzora Inšpektorata RS za delo, če že prihaja do takih praks.

Pri tem tudi ni nepomembno, da dijaki in študenti niso primarno delavci, temveč se izobražujejo. To je njihov primarni status, iz katerega izhajajo tudi dodatne pravice, ki jih drugi delavci nimajo. Te pravice dijakov in študentov ureja Zakon o visokem šolstvu in področna zakonodaja, saj izhajajo iz **statusa študenta** in ne (neobstoječega) "statusa študentskega ali dijaškega delavca" (izmišljen izraz iz predloga Levice). Varstvo pravic je pri dijakih in študentih torej drugačno kot pri zaposlenih; imajo **možnost pridobitve štipendije, zagotovljeno zdravstveno zavarovanje, možnost subvencioniranega prevoza, prehrane in bivanja**. Študentom je že **zagotovljena osnovna socialna varnost**, tudi ko ob študiju ne opravljajo dela.

Prvi napačni predpostavki sledi trditev, da "študentsko delo zaradi navedenih razlogov v določenem deležu še vedno predstavlja veliko anomalijo na trgu dela, saj delodajalci še vedno v velikem obsegu izkoriščajo študentsko delo tudi na delovnih mestih z vsemi elementi delovnega razmerja. Torej tudi tam, kjer je dovoljeno le delo na podlagi pogodbe o zaposlitvi." Ne gre za "**veliko anomalijo**". Z iskalnikom sodne prakse lahko najdemo 22 primerov iz obdobja zadnjih 10 let, ko je sodišče odločalo o obstoju delovnega razmerja pri študentskem delu, pri čemer pri vseh niti ni bilo ugotovljeno, da je imelo študentsko delo elemente delovnega razmerja. Za uokvirjanje tega podatka: študentsko delo letno opravlja 98.000 dijakov in študentov, zato 22 primerov iz sodne prakse ne more biti dokaz o veliki anomaliji in velikem obsegu izkoriščanja študentskega dela. Ta mit je nedavno demantiral tudi glavni inšpektor Inšpektorata RS za delo Jadranko Grlič na posvetu Državnega sveta RS dne 10. 6. 2019, ko je potrdil, da inšpektorat na področju študentskega dela zaznava majhno število prijav nepravilnosti, pa še to največkrat v zvezi z neplačilom za delo in to kljub temu, da se je inšpekcijski nadzor nad študentskim delom zaradi novih pooblastil okreпил. To je sicer zaradi vseh drugih omenjenih zakonskih sprememb tudi pričakovano.

Težko ocenimo, kaj točno je mišljeno z izjavo iz predloga ZUJF-F, da "za nameček zaradi neustreznih mehanizmov usklajevanja minimalne urne postavke delodajalci študentskim delavcem že v izhodišču plačujejo »najkonkurenčnejšo« minimalno urno postavko." Dejstvo pa je, da ta izjava ne temelji na podatkih. Že pogled na objavljena dela kaže, da je večina del plačanih nad **minimalno urno postavko**. To pa potrjuje tudi povprečna urna postavka, ki se je v letu 2018 gibala okrog 5,6 evra bruto (po podatkih MDDSZ), kar je precej nad minimalno urno postavko 4,89 evra.

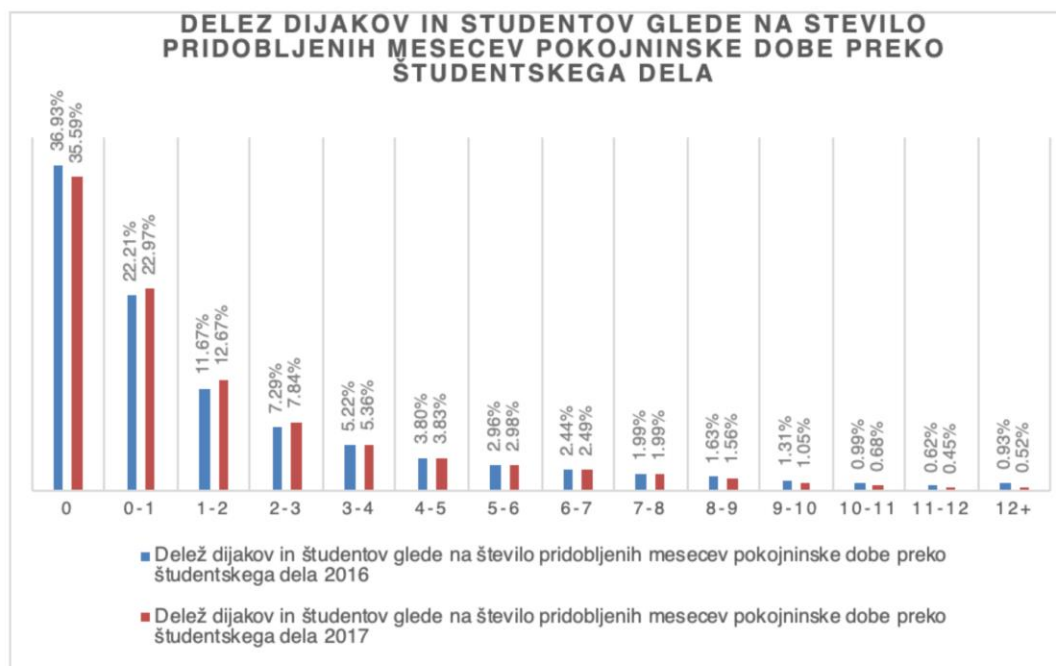
Najbolj problematična pa je navedba, da študentsko delo v velikem deležu **nadomešča redne zaposlitve**, predvsem zaradi tega, ker je namerno zavajajoča in smo jo na ŠOS že večkrat zavrgli in obrazložili, tudi Levici! Vseeno ponovno trdijo: "študentskih delavcev, ki delajo v rednem delovnem razmerju je toliko, da Statistični urad Republike Slovenije (SURS) pri analizi delovno aktivnih študentskih delavcev beleži posebno kategorijo "delo prek študentskega servisa s polnim delovnim časom". Od približno 33.000 študentskih delavcev jih 11.000 (oz. 33 odstotkov) dela v pogojih rednega delovnega razmerja."

Stranka Levica predstavlja podatke Statističnega urada RS, ki podatke spremlja z izvajanjem periodičnih anket, preko katerih štirikrat letno preverja stanje na trgu dela, med drugim z vprašanjem o obsegu opravljenega dela v preteklem tednu. Ankete so mednarodno primerljive in zato ne odražajo slovenske specifikke (študentskega dela). Druga napaka je, da anketiranje poteka štirikrat letno, pri čemer dijaki in

študenti ne delajo celo leto, je celotna številka dijakov in študentov, ki opravljajo študentsko delo po teh podatkih 33.000, kljub temu da iz registrskih podatkov vemo, da je takih, ki delajo, 98.000.

In ker gre pri študentskem delu za začasno in občasno delo, ki seveda lahko v preteklem tednu obsega čas polne zaposlitve, je delež dijakov in študentov, ki delajo polni delovni čas po teh podatkih 11.000, čeprav iz registrskih podatkih ZPIZ vemo, da je takšnih cca. 1.500 (1,5 % vseh dijakov in študentov, ki delajo).

Če bi toliko študentov delalo za polni delovni čas, kako je možno, da registrski podatki kažejo, da samo 15 % študentov dosega zaslužek v višini polovice minimalne plače. In da jih je 65 % pod eno četrtno minimalne plače (to je pribl. 167 evrov mesečno).

Vir: ZPIZ, SURS

Pri tem lahko dodamo, da je sicer pričakovano, da ena oblika dela "nadomešča" druge. Obseg dela, ki je na razpolago v državi, je namreč končen. Hkrati je to normalno, saj je študentsko delo socialni korektiv, nadomeščanje študentskega dela z drugimi oblikami dela pa bi imelo za študente izrazito negativne posledice.

Že zgoraj smo se opredelili do trditev, da predstavlja študentsko delo nelojalno konkurenco na trgu dela. Levica dodaja, da "je ta problem prepoznala tudi novela Zakona o uravnoteženju javnih financ (v nadaljevanju: ZUJF-C), ki je bila v Državnem zboru sprejeta leta 2014." In nadalje: "Vendar novela problema segmentacije in plačnega dampinga na trgu dela ni naslovila, še manj pa odpravila. Podražitev študentskega dela, ki je bila posledica vključitve študentskega dela v socialna zavarovanja in določitve minimalne bruto postavke, ni bistveno vplivala na obseg študentskega dela."

Predlagatelj si v zgornjem zapisu sam nasprotuje. Najprej govori o dampinški naravi, ki pa je nato z zakonodajno rešitvijo ne naslavlja. Naslavlja pa strošek dela, kot (tako trdijo) predhodno neuspešen način za regulacijo študentskega dela.

Pravijo, da *“podražitev študentskega dela...ni bistveno vplivala na obseg študentskega dela”* in da *“podatki kažejo, da pretekle regulacije ni vplivala na obseg študentskega dela.”* Če višji strošek dela (ZUJF iz 2014) ni vplival na zmanjšanje segmentacije na trgu dela, zakaj predlagatelj to znova predlaga? Še bolje, zakaj predlagatelj sploh govori o segmentaciji, če je z rešitvijo niti ne namerava naslavljanje?

Na ŠOS se strinjamo, da so stroški dela za delo po različnih pravnih podlagah vsekakor povezani s segmentacijo na trgu dela in da je omenjeni ZUJF-C to tudi naslovil. Študentsko delo je glede obdavčitve (efektivno približno 67 %) primerljivo s pogodbo o zaposlitvi. Tako se je precej zmanjšal interes za študentsko delo. Še bolj neposredno pa je to naslovila visokošolska zakonodaja, ki je omejila čas trajanja študija in posledično omejila obdobje koriščenja pravic, ki izhajajo iz statusa študenta. Študenti niso (več) primerljivi z redno zaposlenimi delavci, ker morajo opravljati študijske obveznosti, da sploh lahko opravljajo študentsko delo. Prav tako je enotna evidenca e-VŠ (in CEUVIZ) onemogočila veriženje statusov, t. i. fiktivni študij.

“Sistem, ki študentom pravice do dodatkov ne priznava, je”, po mnenju Levice, *“slab”,* saj naj bi *“delodajalci pridobivali vse slabše usposobljeno delovno silo, kar negativno vpliva na uspešnost in profesionalnost njihovih storitev.”* Sicer dvomimo, da Levico pretirano skrbijo delodajalci, pa vendar: kot smo že zgoraj izpostavili, številne raziskave potrjujejo pomen dela v času izobraževanja za izboljšanje zaposlitvenih možnosti po zaključku izobraževanja. Študentsko delo pozitivno in statistično značilno vpliva na verjetnost zaposlitve, bruto urno postavko in verjetnost zaposlitve za nedoločen čas. Delodajalci nimajo koristi samo neposredno zaradi fleksibilne narave študentskega dela, temveč tudi posredno, ko ti mladi vstopajo na trg dela. S študentskim delom so namreč pridobili praktične izkušnje, ki jih ne morejo pridobiti tekom izobraževanja.

In retorično vprašanje: Ali bi dodatki, za npr. študentsko delo v nedeljo, res pripomogli k temu, da bi delodajalci pridobivali vse boljše usposobljeno delovno silo oz. pozitivno vplivalo na uspešnost in profesionalnost njihovih storitev? Če da, ali to pomeni, da na račun tistih študentov, ki bi ostali brez dela?

Pogost je očitek, da študentsko delo **negativno vpliva na študijsko uspešnost**. Tudi Levica trdi, da je *“sistem, ki študentom pravice do teh dodatkov ne priznava, slab prav za vse vpletene; študent ali dijak mora delati v času, ki bi ga lahko posvečal študiju, kar negativno vpliva na njihovo uspešnost med izobraževanjem...”* S predlaganimi spremembami pa, kot nadaljujejo, bodo *“...Študentje in dijaki zaradi tega imeli več možnosti, da pravočasno zaključijo izobraževanje, kar naj bi bilo temeljno poslanstvo študentskega dela (t. i. »socialni korektiv«).”*

Seveda se lahko strinjamo, da ima lahko prekomerno študentsko delo negativen vpliv na opravljanje študijskih obveznosti. V bistvu lahko vsaka dejavnost ob študiju, za katero je potreben čas, vpliva na opravljanje študijskih obveznosti, tudi športna, interesna, kulturna, prostovoljska itd. Ne sicer nujno, saj imajo študenti ob študiju tudi dovolj prostega časa, ki ga lahko namenjajo dejavnostim po svoji izbiri (tudi delu). Tudi sicer se pozablja, da velik del študentov vseeno dela zato, ker imajo dovolj prostega časa. Po raziskavi Evroštudent VI se jih 53 % strinja s trditvijo, da delajo zato, da si lahko tudi kaj privoščijo (npr. počitnice, koncert). Ti bi v vsakem primeru še naprej želeli delati, saj delajo ker lahko in ne ker morajo.

Funkcija socialnega korektiva, na katero se tukaj sklicuje Levica, ne pomeni, da študentsko delo zagotavlja več časa za študijske obveznosti (to je popoln nesmisel), temveč, da sploh omogoča študij oz. pridobitev izobrazbe. Z omejitvijo študentskega dela bi morda nekateri res dokončali študij v krajšem času (morda tudi s pomočjo bančnih posojil ali večje pomoči družine), verjetno pa tudi številni ne bi zmogli študirati. Še vedno pa ocenjujemo, da je iz vidika družbe bolje, da posameznik pridobi višjo stopnjo izobrazbe. In bolj pravično je, da imajo vsi možnost pridobitve izobrazbe (čeprav morajo ob študiju na žalost delati), kot pa da se tistim privilegiranim v povprečju skrajša čas študija.

Levice se tudi pri tem argumentu napačno sklicuje na raziskavo Eurostudent VI, kjer ne upošteva, da so vanj vključeni tudi redno zaposleni študenti. Za te je pričakovano, da v povprečju delajo več kot 20 ur tedensko, saj opravljajo predvsem delo po pogodbi o zaposlitvi za polni delovni čas.

Lahko se torej strinjamo, da imajo prekomerne delovne obremenitve negativen vpliv na študijsko uspešnost. Prekomerna delovna obremenitev pa je značilna predvsem za tiste študente, ki so ob študiju zaposleni za polni delovni čas s pogodbo o zaposlitvi in ki so tudi vključeni v omenjeno raziskavo Eurostudent. Problematiziranje študentskega dela na podlagi podatkov, ki kažejo pomanjkanje časa za študij zaradi redno zaposlenih študentov pa je neprimerno. Redna zaposlitev za polni delovni čas je ironično z vidika uspešnosti študija veliko slabša alternativa študentskemu delu (če pustimo ob strani vprašanje šolnin na izrednem študiju in izključevanje zaposlitve in koriščenja pravic iz statusa študenta).

Če se torej osredotočimo samo na študentsko delo: večina študentov ne opravlja študentskega dela prekomerno, saj je njihov povprečen zaslužek približno 170 evrov mesečno, kar je znaša približno 9 ur tedensko. Študija Univerze na Primorskem⁵ tako ugotavlja "da med delom prek študentskega servisa in študijsko uspešnostjo (v smislu rednega prehajanja v višji letnik) obstaja negativna povezava. Vendar pa je regresijska analiza pokazala, da je negativni vpliv povečanja obsega dela na verjetnost prehoda v višji letnik majhen in statistično šibko značilen." Dopolnitve te študije v izvirnem znanstvenem članku istih avtorjev iz leta 2013⁶ tudi podrobneje obrazložijo, zakaj je vpliv majhen in statistično šibko značilen. Avtorji tam namreč ugotavljajo, da ima **hkrati pozitivne, kot negativne učinke** (na uspešnost študija), negativni pa prevladajo komaj pri približno 18 urah na teden, kar pa je precej nad povprečjem obsega študentskega dela v Sloveniji.

Argument vpliva na uspešnost študija pa nas spet pripelje do ključnega vprašanja, kaj je možna alternativa? Kakšen vpliv na študij bi imelo delo po pogodbi o zaposlitvi, kjer bi ob 40 urnem delovniku študenti namreč izgubili še pravice iz statusa? Kaj bi za študente pomenilo, če ne bi mogli opravljati plačanega dela? Kako bi jim koristil dodaten čas, ko ne bi imeli finančnih zmožnosti za študij?

⁵ Kosi, Nastav, Šušteršič (2013): Ekonomski vidiki študentskega dela. Koper: Fakulteta za management, Univerza na Primorskem.

⁶ Kosi, Nastav, Šušteršič (2013): Does Student Employment Deteriorate Academic Performance? The Case of Slovenia. Koper: Fakulteta za management, Univerza na Primorskem.

3. Konkretno o predlogu

V obrazložitvi zakona se, kot smo pokazali, kaže precej **populističen pristop** predlagatelja, ki otežuje razumevanje tematike, pa tudi predlaganih sprememb zakona. K temu pripomorejo tudi notranja, logična protislovja argumentiranja.

Levica najprej opisuje stanje, ki ga vrednoti kot težavo, vendar ga s predlaganimi členi ne naslavlja, npr. študentsko delo, druge socialne in kadrovske razloge za opravljanje študentskega dela, segmentacijo trga dela itd.

Nadalje Levica z zakonodajnim predlogom ne naslavlja izpostavljenih težav kršenja delovnopravne zakonodaje z na primer krepitvijo delovanja Inšpektorata RS za delo, ki je pristojen za ugotavljanje elementov delovnega razmerja in sankcioniranje kršitev s tega področja.

Kot tretje naj bi predlog zakona reševal težave na način, ki se medsebojno izključuje - npr. položaj študentov in položaj vseh drugih na trgu dela. Če bi radi, da sprememba študentskega dela z izpostavljenimi cilji poseže na trg dela, lahko to stori samo tako, da se njegov obseg zmanjša in študentsko delo nadomestijo druge oblike dela. S tem pa je potrebno priznati, da bodo imeli študenti manj možnosti opravljanja dela. In obratno, če bodo delo opravljali drugi, kako bodo delali, posledično študirali študenti?

Zakaj torej sploh (populistično) govoriti o boljšem položaju študentov, če je želja predlagatelja, da omeji študentsko delo (posledično pa možnost študija)? In obratno, zakaj govoriti o urejanju trga dela (segmentacija, prekarizacija, urejanje panog), če je želja le višji zaslužek študentov? Če se torej obseg študentskega dela (po mnenju Levice) ne bo spremenil, kako bo zakonski predlog spremenil trg dela? Če pa bo zvišanje stroškov dela povzročilo (kar med drugim tudi trdi Levica), da bodo študenti zaslužili več in opravili manj ur, kdo bo opravil presežek dela, saj se potreba gospodarstva po delu (v urah) verjetno ne bo spremenila?

Četrti populizem lahko najdemo v tem, da Levica enkrat (ko ji ustreza) trdi, da predlog ne bo imel večjih posledic za študentsko delo, študente, javno blagajno itd., drugič pa trdi, da bo imel predlog posledice za študente (manj dela in več časa za študij) in trg dela (manjša konkurenčnost študentskega dela in manjša segmentacija). Nelogično torej hkrati trdi, da zakon nima posledic (npr. finančnih), med cilji zakona pa predlagatelj jasno navaja, da se *“s predlaganimi spremembami pričakuje tudi znižanje obsega študentskega dela.”* Kako je možno, da kljub znižanju obsega dela ne bo posledic za proračun in javna sredstva? Trenutno se od študentskega dela v državni proračun letno vplača približno:

- 63 milijonov za ZPIZ,
- 17 milijonov za ZZS,
- 24 milijonov za študentske stipendije
- 9 milijonov za študentske interesne in obštudijske dejavnosti (ŠOS)
- 5 milijonov za študentske domove
- + DDV.

Peto protislovje je v tem, da predlagatelj trdi, da minimalna urna postavka in podražitev dela v preteklosti nista imeli vpliva na obseg dela, hkrati pa trdi, da bo z istim predlogom spremenil panogo študentskega dela.

Govori torej o "segmentaciji trga dela", o "dampiški naravi študentskega dela", vplivu na določene panoge gospodarstva itd., zato naj bi predlagali ukrepe, ki bodo podražili študentsko delo in ga naredili za delodajalce manj zanimivega. Vendar hkrati trdi, da (vsebinsko enaka) pretekla podražitev študentskega dela tega "ni naslovila, še manj pa odpravila." Levica tako trdi, da njihov predlog te težave naslavlja, čeprav predlaga podobno rešitev kot zakon, za katerega trdi, da teh težav ni naslavljal (ZUJF iz leta 2014).

Nenazadnje Levica zavaja, da pomaga delodajalcem, ki naj bi dobili boljšo delovno silo, čeprav jim zvišuje stroške dela. Levica tako trdi, da je "sistem, ki študentom pravice do dodatkov ne priznava...slab", saj naj bi "delodajalci pridobivali vse slabše usposobljeno delovno silo, kar negativno vpliva na uspešnost in profesionalnost njihovih storitev." Če je cilj zakona večja profesionalnost storitev delodajalcev, kako bodo to dosegli? Če bodo študenti dobili višje plačilo, ali bi to povečalo njihovo usposobljenost za delo? Ali je morda mišljeno, da študenti ne bodo več zanimivi za delodajalce in bodo namesto njih delodajalci zaposlovali druge, bolj usposobljene (in dražje) delavce? Ali bodo višji stroški delodajalcev res pozitivno vplivali na njihovo uspešnost poslovanja? Bodo študenti z manj praktičnimi izkušnjami (med študijem) po koncu študija boljši za delodajalce? Kaj dejansko pravijo delodajalci?

Ob vsem tem pa stranka Levica ne poda analize stanja in analize pričakovanih rezultatov, iz katerih bi bilo mogoče sklepati o posledicah sprejema predloga zakona. V takšnih okoliščinah argumentacije je torej težko voditi strokovno debato. Tudi ŠOS tako preostane le pavšalni odgovor na pavšalni predlog zakona: predlagani dvig lahko povzroči kritičen upad študentskega dela, katerega posledica bo propad panoge in močno poslabšanje socialnega položaja študentov.

Ne glede na to so predlagani členi (dokaj) jasni. Predlog zakona vsebuje tri pglavitne rešitve:

1. **dvig minimalne bruto urne postavke** za opravljeno uro začasnih in občasnih del na raven, ki je primerljiva z vrednotenjem ure dela osebe, ki prejema minimalno plačo,
2. **usklajevanje postavke** z višino minimalne plače ter
3. **pravico dijakov in študentov do dodatkov** za nedeljsko in nočno delo ter za delo ob dnevih, ki so po zakonu določeni kot dela prosti dnevi.

Dvig minimalne urne postavke

Vpliv na trg dela

Levica trdi, da predlaga dvig minimalne bruto urne postavke za opravljeno uro začasnih in občasnih del na raven, ki je primerljiva z vrednotenjem ure dela osebe, ki prejema minimalno plačo.

Prva težava je, da je **pojem primerljivosti tukaj relativen**. Lahko namreč upoštevamo neto ali bruto dohodek posameznika, dodatke in regres, ter različno število ur (zakonsko določeno, dejansko, odbitke za razne vrste plačane odsotnosti od dela), različne davčne olajšave itd.

Levica je v svojem preračunu upoštevala bruto dohodek, torej bruto znesek minimalne plače, ki trenutno znaša 886,63 evrov bruto. Za število mesečnih delovnih ur je upoštevala povprečno število mesečnih delovnih ur v 5 letnem obdobju od 2016 do 2020, kjer so odšteti dela prosti dnevi zaradi državnih praznikov,

kar znaša 167 ur. Tako so izračunali znesek 5,31 bruto evra, ki pa so ga povečali še za 10 % (po Zakonu o dohodnini priznani normirani stroški za znižanje osnove za odmero dohodnine).

Če bi npr. upoštevali neto minimalno plačo 667 evra in predlaganih 167 ur, bi dobili neto minimalno urno postavko 3,99 evra, kar pomeni 4,73 bruto. Če bi upoštevali istih 667 evra neto minimalne plače in standardnih 174 delovnih ur, pa bi znašala minimalna urna postavka 3,83 neto, torej 4,53 evra bruto. To pa je celo pod trenutno minimalno urno postavko 4,89 bruto oz. 4,13 neto! Gre torej za vprašanje metodologije, dejansko pa politične odločitve.

Dvig je sicer vsekakor pozitiven ukrep in **pravilno je, da so dijaki in študenti za svoje delo pravično in dostojno plačani.**

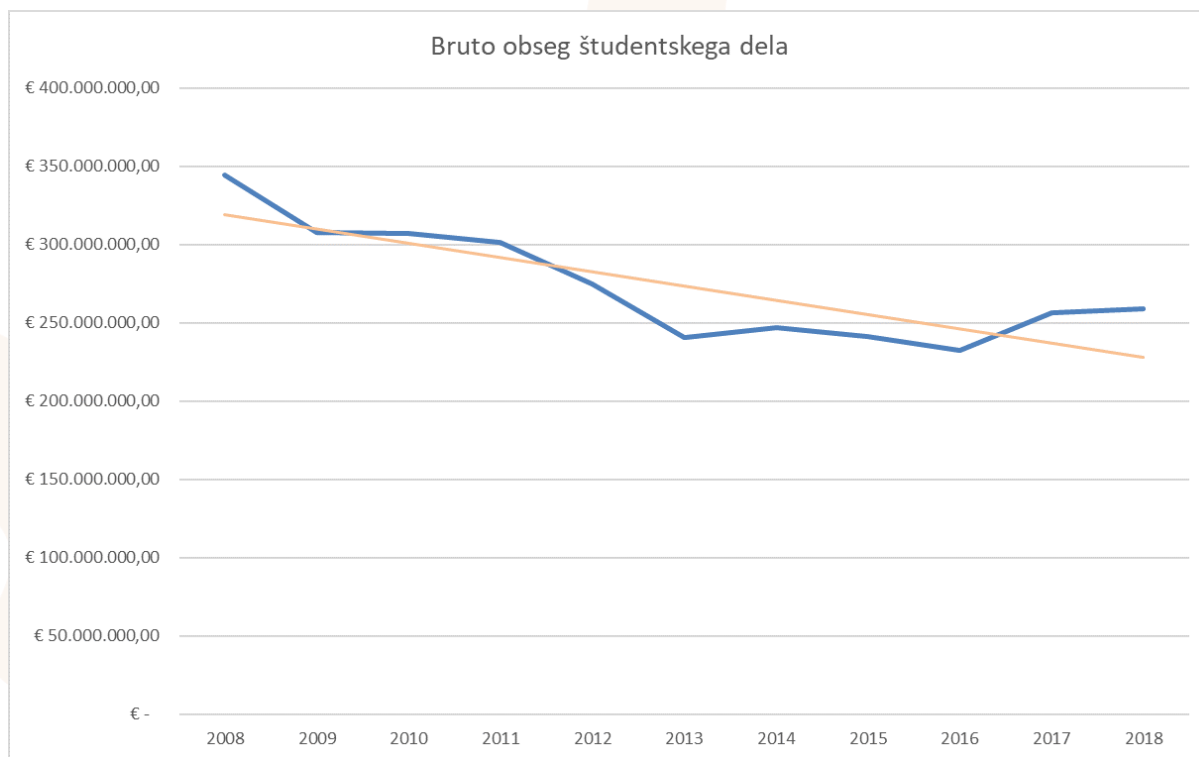
Pri tem pa opozarjamo, da s tem vsi študenti ne bodo na boljšem. Vsaka podražitev dela po osnovni ekonomski logiki namreč vpliva na obseg tega dela. Točnih posledic sicer ni enostavno napovedati, neodgovorno pa jih je zanikati.

Levica zavaja, ko trdi, da *“podatki kažejo, da pretekla regulacija ni vplivala na obseg študentskega dela”, “da se trendi ne glede na podražitve bistveno ne spreminjajo,” da “predlog zakona ne bo imel posledic za druga javnofinančna sredstva,” ter da “sprejem zakona ne bo imel drugih posledic.”*

Leta 2012 je stopil v veljavo ZUJF, ki je študentsko delo obdavčil za dodatnih 13,4 %. Posledično je obseg registriranega študentskega dela upadel za cca. 1/5, natančneje za 22 %. Zamenjava za študentsko delo niso bile redne zaposlitve, temveč predvsem neaktivnost (raziskava FUDŠ 2013: naročnik: MDDSZ).

Primerjava med leti 2014 (pred zadnjo podražitvijo) in 2015 (po podražitvi) pa pokaže, da se je število dijakov in študentov, ki so opravljali študentsko delo po **ZUJF-C v letu 2015** v povprečju znižalo za 6.000, skupni letni obseg v bruto vrednosti opravljenega dela pa za 2,3 % (vir: FURS). To je bilo sicer v času splošnega dviga stopnje delovne aktivnosti, zmanjšanja brezposelnosti in gospodarske rasti. Pomembno je tudi dejstvo, da je prišlo do upada, čeprav se uvedena minimalna urna postavka ni dvignila nad takratno povprečno, po predlogu Levice pa naj bi jo sedaj precej preseгла!

V grafikonu je jasno razviden upad obsega študentskega dela po **ZUJF v letu 2012** ter **ZUJF-C v letu 2015**. Dejstvo pa je, da smo v letih od 2015 naprej v močnem konjunktornem ciklu, ki krepi položaj dijakov in študentov, tako kot redno zaposlenih delavcev na trgu dela. Zato lahko opažamo trend rasti obsega študentskega dela, tako kot je bil opazen trend upada v času splošne gospodarske krize in upada zaposlenosti.

S predlaganim dvigom minimalne urne postavke (na 5,9 evra bruto) bo študentsko delo že v 2019 **dražje za 20,6 %**. Lahko pričakujemo, da bo **obseg dela primerljivo upadel**, saj delodajalcem iz vidika stroškov dela ne bo več (toliko) zanimivo. Manj (sicer bolje plačanih) študentov bo tako v povprečju zaslužilo več, številni študenti bodo **ostali brez dela**, brez možnosti zaslužka pa bodo ostali tudi študenti, ki morajo delati zato, da sploh lahko študirajo. Delodajalci bodo študentsko delo **nadomeščali z drugimi oblikami dela**, predvsem prekarnimi, povečalo se bo delo na črno. **Manj bo tudi sredstev** za štipendije, študentske domove itd. (koncesijska dajatev), kot tudi za pokojninsko in zdravstveno blagajno.

Povprečna urna postavka pri študentskem delu znaša 5,6 (glede na zadnje dostopne podatke MDDSZ za leto 2018). Dvig minimalne urne postavke v letu 2019 za 20,6 % bi pomenil, da bi ta **precej presegala trenutno povprečno urno postavko!** Če bi to primerjali z minimalno plačo, bi morala pri takšnem dvigu glede na povprečno plačo (približno 1750 evrov) znašati 1885 evra. Torej bi bila ob primerljivem dvigu ta minimalna plača več kot 2,1 krat višja od trenutne minimalne plače. Gre torej za precejšen dvig.

Študentsko delo bi bilo za delodajalce dražje od pogodbe o zaposlitvi pri minimalni plači. Če bi študent delal 174 ur na mesec (kot redno zaposleni z minimalno plačo, čeprav v povprečju študent opravi 40 ur mesečno):

- danes stane študent delodajalca najmanj 850,9 evrov (bruto oz. znesek na napotnici), kar pomeni 1201,10 evrov bruto bruto (končni strošek delodajalca).
- ob dvigu na urno postavko 5,9 evra bi stal delodajalca 1026,6 evra oz. 1449,18 bruto bruto.
- delavec z minimalno plačo trenutno stane delodajalca 1028 evrov (brez malice, prevoza in minimalnega regresa).

Pri tem je težava za študente, da **pri pogodbi o zaposlitvi malica in prevoz nista obdavčena**, pri študentskem delu pa bi bili (v kolikor jih, kot je predlagano, upoštevamo pri minimalni urni postavki), obremenjena z 41,16%! Z višanjem urne postavke (tudi v 10 % delu, ki se nanaša na malico in prevoz) bodo tako delodajalci sorazmerno precej bolj obremenjeni, kot so s pogodbo o zaposlitvi. Če naj bi z dvigom urne postavke pridobili študenti (eden izmed ciljev predloga zakona), pa bo zaradi polne obdavčitve dviga minimalne urne postavke pridobila tudi država preko višjih prispevkov.

Kar pa sicer ne pomeni, da bo država pridobila tudi absolutno, saj bo sledil upad celotnega obsega dela.

Dodaten problem je **neenakomeren vpliv pričakovanega zmanjšanja obsega dela**. V vzhodni Sloveniji so urne postavke za do 20 % nižje kot v zahodni Sloveniji. Medtem ko je v Prekmurju skoraj 60 % urnih postavk za študentsko delo pod 5 evrov na uro, je v osrednji Sloveniji urnih postavk pod 5 evrov na uro manj kot 30 %. To pomeni, da bo npr. v vzhodni Sloveniji študentsko delo ob velikem dvigu urne postavke bolj ogroženo. **Povečala se bo neenakost med študenti glede na kraj opravljanja dela, bivanja in študija.**

Po drugi strani bodo **posledice bolj občutili študenti, ki trenutno opravljajo slabše plačana dela**, saj so to tista dela, ki bodo zaradi višje urne postavke bolj ogrožena. Tisti, ki že sedaj opravljajo dela nad predvideno minimalno urno postavko sprememb ne bodo občutili.

Torej bi lahko sklepali, da se bo **povečala socialna neenakost med študenti.**

Res je težko predvideti vse možne situacije, vsa študentska dela, položaje raznolikih delodajalcev ipd., lahko pa predvidimo vsaj nekaj možnih scenarijev, temelječih na že izpostavljenih podatkih analiz in preteklih zakonskih sprememb (predvsem ZUJF iz leta 2012 in 2015).

- Delodajalci bodo **iskali druge načine opravljanja dela**. Ker je študentsko delo po naravi začasno in občasno, se bo delo nadomestilo **predvsem z drugimi pogodbenimi deli**, precej bolj kot z rednimi zaposlitvami. Delodajalci sedaj povprečnega študenta, ki dela v pribl. 40 ur mesečno, po trenutni minimalni urni postavki plačajo 276,11 evrov (bruto bruto), študent pa dobi izplačanih 165,28 evrov neto. Po predlogu Levice bi ob istem obsegu dela študent dobil 199,6 evra neto, delodajalca pa bi delo stalo 333,14 evra. Tako se bodo mnogi delodajalci raje odločili npr. za avtorsko ali podjetniško pogodbo po urni postavki, ki jo plačujejo sedaj (in pri teh oblikah dela ni zakonsko določena). Tako bi npr. pri avtorski pogodbi delodajalec študentu za 40 ur dela izplačal še vedno 165,28 evra neto, njegovi stroški pa bi znašali le 295,86 evra. Pri čemer bi študent ob koncu leta dobil vrnjenih še 46,08 evra akontacije dohodnine (mesečno). Zanimivo bodo cenejši tudi upokojniki, ki opravljajo začasno in občasno delo upokojujencev, saj znaša pri njih minimalna urna postavka 4,73 evra (po ZUTD).
- Možnost je tudi **prenosa dela na s. p.**, ki so trenutno davčno najbolj ugodni. Študenti, ki bodo prisiljeni delati preko svojega s. p., bodo s tem izgubili pravice iz statusa študenta (štipendije, študentski dom, subvencioniran prevoz in prehrano, zavarovanje itd.). Če bodo ista dela opravljali drugi s. p., pa bo to pomenilo, da se bo neposredno povečala prekarizacija (tistih, ki niso študenti). Študenti, ki delajo preko študentske napotnice sicer ravno zaradi začasnosti in občasnosti ter vseh socialnih pravic iz statusa študenta trenutno niso prekarci.
- Pričakujemo lahko tudi **porast obsega dela na črno**. Ob šibkem nadzoru nad opravljanjem različnih vrst del bodo izdane napotnice služile le za pravno podlago za opravljanje in morda delni obračun

opravljenega dela, razlika pa bo plačana “na roko”, brez odvedenih davkov in prispevkov, zaradi česar bo dodatno trpel predvsem državni proračun.

- Nekatera **dela bodo verjetno enostavno izginila**. Raziskava FUDŠ je tudi pokazala, da “po uvedbi ZUJF-a mladi (15 do 29 let) niso prešli v redno zaposlitev, ampak v brezposelnost.”

Pomemben pa je seveda tudi **pogled na predvidene posledice iz strani študentov**. Če bo manj dela, bodo morali študenti sredstva za študij pridobiti iz drugih virov. Naj spomnimo, da po podatkih raziskave Evroštudent VI za slovenske študente glede na vir prihodka predstavlja:

- **44 % vseh sredstev lastni zaslužek študentov**,
 - 42 % podpora družine, staršev in partnerja,
 - 9 % pa predstavljajo sredstva, ki jih študenti prejmejo preko štipendij.
1. Manjši del sredstev iz študentskega dela pomeni, da se bo predvideno moral povečati del sredstev, ki bi jih študenti zaslužili **preko drugih oblik dela**, predvsem pogodbe o zaposlitvi, s. p. in delo na črno. Kar pomeni, da bi ti študenti izgubili pravice iz statusa študenta (69. člen ZVIS), ob delu pa bi lahko študirali predvsem kot izredni študenti, torej bi morali plačevati šolnine.
 2. Nekaterim bi lahko stroške pokrila **družina oz. starši**, vendar seveda ne vsem. Danes je 8 % celo takšnih, ki z delom ob študiju podpirajo druge.
 3. Ker se obseg proračunskih sredstev za štipendije ne bi zvišal (delež iz proračunskega sklada pa celo upadel), bi morali študenti posegati tudi po posojilih, podobno kot drugje v tujini. Npr. v ZDA odplačuje **študentska posojila** ena četrтина odraslih, 70 % diplomantov pa ima (študentski) dolg. Posojila za študij pa imajo za posledico povečevanje neenakega dostopa do študija (povzročajo neenakost v družbi, kjer bolj pogosto študirajo bolj premožni), zaradi dolgov otežujejo osamosvajanje mladih, zavirajo gospodarski razvoj države itd. Rezultati spletne ankete Zveze potrošnikov Slovenije kažejo, da je v Sloveniji 1/3 mlajših od 30 let že najela kredit.
 4. Določen del mladih pa seveda zaradi tega **ne bi zmožni študirati ali se za študij ne bi odločili**.

Na koncu se tako pojavi ključno vprašanje, kje je tista meja, kjer bi povišana urna postavka še bila pozitivna za študente (višji zaslužek in ne prevelik upad razpoložljivega dela). To pa v trenutnih razmer in ob pomanjkanju točnih podatkov težko ocenimo. Predvsem pa bi želeli, da se glede tega vprašanja vzpostavi razširjeni socialni in strokovni dialog (javna predstavitev mnenj, ESS, ...).

Prevoz in malica

Študenti primarno študirajo, delo pa opravljajo ob študiju. Zato so upravičeni do (dodatnih) **pravic iz statusa študenta** (štipendije, subvencioniran prevoz, subvencionirana prehrana, subvencionirano bivanje, zdravstveno zavarovanje).

Obratno pa velja za nadomestili za prevoz na delovno mesto in malico, ki sta pravici iz pogodbe o zaposlitvi, torej namenjeni tistim, ki so primarno “delavci”.

Zaradi tega obstaja realna bojazen, kaj bi lahko pomenilo upoštevanja stroškov prevoza in malice v minimalno urno postavko pri študentskem delu. Študenti (in delno dijaki) imajo pravico do subvencioniranega

prevoza (mesečne in letne karte za medkrajevni in mestni promet integriranega javnega potniškega prometa) ter subvencionirane prehrane (t. i. študentski boni). Ali bi lahko država v prihodnosti to razumela, kot da gre za **dvojno financiranje prevoza in prehrane** in poskušala omejiti te pravice iz statusa?

Prav tako je **čas malice za dijake in študente, ki opravljajo študentsko delo že plačan**, saj imajo le ti to pravico na podlagi določil ZDR-1 (pravica do plačanega odmora, ko delajo nad 4 ure). Vprašanje je tudi, kaj se bo zgodilo s tistimi, ki so imeli do sedaj pri delodajalcu možnost/pravico koriščenja prehrane kot ostali delavci, npr. v menzi v podjetju.

Predlagatelj trdi, da je nujno, da se pri določitvi minimalne urne postavke za študentske delavce upošteva strošek malice in prevoza na način, da se dijakom in študentom stroške povezane z delom vključi v urno postavko v višini 10 %, kot znašajo normirani stroški pri plačilu dohodnine. S tem bi se torej vsem študentom ob plačilu za delo priznali še normirano obračunani stroški, povezani z delom. Vendar, ali lahko pričakujemo, da bo to posledično vplivalo na pravico do normiranih stroškov pri plačilu dohodnine, saj bi bili le ti **dvakrat upoštevani** - v urni postavki in še kasneje pri izračunu dohodnine.

Že sedaj pa sicer velja, da lahko dijak ali študent poleg normiranih stroškov uveljavlja tudi dejanske stroške prevoza in nočitve (če in ko jih ima).

Kot rečeno gre za **konceptualne razlike med študentskim delom in pogodbo o zaposlitvi**. Če so eni primarno delavci, so tisti, ki opravljajo študentsko delo primarno dijaki oz. študenti. Prvi imajo zato posebne pravice iz dela (pogodbe o zaposlitvi po ZDR-1), tudi dodatno plačano neobdavčeno malico in prevoz, mladi pa pravice iz statusa dijaka oz. študenta. Vprašanje je torej, ali ta predlog **posega v to konceptualno zasnova trga dela in delavskih pravic**, ki kot osnovno obliko dela pojmuje pogodbo o zaposlitvi. Ali si želimo druge, pogodbene oblike dela približati pogodbi o zaposlitvi (ki je osnovna oblika dela)? Kaj to pomeni za prihodnost ureditve trga dela, kjer so pogodbene oblike dela izjema in ne pravilo? In obratno, ali želimo študente obravnavati kot delavce? Kaj to pomeni v prihodnje za njihove pravice iz statusa študenta ali plačilo šolnin?

Omeniti sicer še velja, da je lahko študent že sedaj, če mu to ustreza, zaposlen preko pogodbe o zaposlitvi in koristi vse delavske pravice ter hkrati brezplačno in redno študira! V tem primeru pa ni upravičen do socialnih pravic iz statusa študenta in ne more opravljati študentskega dela.

Glede samega dviga urne postavke menimo, da sta problematični višina in obrazložitev dviga, ki upošteva prevoz in malico. Tudi ugotovitve raziskave **Interdisciplinarna analiza minimalne urne postavke v atipičnih oblikah dela**⁷ (2018, str. 124) kažejo na podobno logiko izračuna:

“Menimo, da je študentsko delo v osnovi zastavljeno kot dodatno delo poleg primarnega študija. Prav tako imajo študentje določen odstotek nižje prispevke. Na študentskem področju je smiselno poudariti, da obstajajo tudi ostale študentske bonitete (kot npr. subvencionirana študentska prehrana, subvencionirana

⁷ Jenič, Lea, Luka Tičar (2018) Interdisciplinarna analiza minimalne urne postavke v atipičnih oblikah dela, Ljubljana; Pravna Fakulteta. Dostopno na: <http://www.pf.uni-lj.si/media/interdisciplinarna.analiza.minimalne.urne.postavke.v.atipicnih.oblikah.dela.pdf>.

študentska vozovnica, subvencionirano študentsko bivanje), zato smo sklenili, da je po našem mnenju minimalna urna postavka postavljena na smiselni podlagi.”

Usklajevanje minimalne urne postavke z gibanjem minimalne plače

S predlogom usklajevanja minimalne urne postavke z minimalno plačo se strinjamo, saj gre za določanje minimalnega standarda za plačilo za opravljeno delo. To smo v preteklosti predlagali ravno na ŠOS.

Pravica dijakov in študentov do dodatka za nedeljsko in nočno delo ter za delo ob praznikih

Levica za osebe, ki opravljajo študentsko delo predlaga višje plačilo za delo ponoči, v nedeljo in v dnevih, ki so po zakonu določeni kot dela prosti dnevi in sicer v enaki višini in na enak način kot to velja za delavce, ki pri istem delodajalcu opravljajo ali bi opravljali istovrstno delo na podlagi pogodbe o zaposlitvi.

Smiselno je načelo enakega plačila za enako delo. Vendar se študentsko delo od pogodbe o zaposlitvi bistveno razlikuje tudi glede časa dela. Delavci so pri pogodbi o zaposlitvi plačani za delo, ki zajema 40 urni (tedenski) delovnik. Zato temu (zelo pavšalno rečeno) sledita prosta sobota in nedelja ter prazniki. Vsako odstopanje od tega je regulirano (kvote, izjeme), če že, pa so predvideni dodatki (nedelje, prazniki, nadure itd.). Študenti pa v osnovi študirajo, delo pa opravljajo ob študiju. Tako je njihov osnovni, razpoložljiv čas za delo ravno (po večini) popoldan, zvečer ali med vikendi, ko nimajo (neposrednih) študijskih obveznosti. Če bi se delodajalci zaradi visokih dodatkov odločili, da v tem času ne bodo več koristili študentskega dela, bi to pomenilo velik problem za dijake in študente, ki bi ostali **brez dela ravno v času, ko imajo največ možnosti opravljanja tega dela.**

Druga težava je, da nimamo mehanizma preverjati pravic do dodatkov (npr. internih aktov) pri delodajalcih in glede na delovna mesta (in vrste dela). Teh podatkov ne bodo imeli dijaki in študenti, niti študentski servisi, zato je vprašljivo, kako bi potekalo izplačevanje teh dodatkov, še bolj pa je **vprašljiva možnost nadzora** (bojazen dela na črno).

V razmislek:

Da bi se temu izognili, dopuščamo rešitev, po kateri se **minimalna urna postavka v primerih zakonske upravičenosti do dodatkov, ki se določi v ZUJF, dvigne univerzalno in pavšalno.** Torej v tem primeru ne bi govorili o dodatkih, ampak o višji minimalni urni postavki. Tako bi npr. študent, ki dela v nedeljo, moral prejeti vsaj “nedeljsko” minimalno urno postavko, ki bi bila določena z x-kratnikom splošne minimalne urne postavke.

Tudi tukaj menimo, da so “dodatki” primerni, ko gre za dvig dohodkov mladih, vendar moramo hkrati upoštevati realnost trga dela. Zato nas skrbi dvig, ki bi delo dijakov in študentov v tem času podražil do te

mere, da bi se prenehalo opravljati; bi ga opravljali drugi; bi se prelilo v delo na črno itd. V tem trenutku (in predvsem ob pomanjkanju podatkov) pa **težko ocenimo primerno višino**.

Začetek veljavnosti zakona

Predlog zakona predvideva, da začne veljati 15 dan po objavi v Uradnem listu RS, bruto urna postavka pa bi se začela obračunavati za plačilo dela, opravljenega od 1. 8. 2019. Namen te časovnice je bil, da bi višja urna postavka veljala že v času opravljanja sezonskih/počitniških del, kar bi bilo vsekakor pozitivno.

Problem pa je, da se je sprejem zakona zamaknil in kaže, da bi bil sprejet komaj ob koncu leta, sploh če bi se vzpostavil socialni dialog, opravila javna predstavitev mnenj itd.

V zvezi s tem je potrebno upoštevati, da se bo z letom 2020 minimalna plača dvignila iz trenutnih 886,63 evrov na 940,58 evrov.

Zakon o spremembah Zakona o minimalni plači (Uradni list RS, št. **83/18**) s 1. januarjem 2020 iz definicije minimalne plače izvzema tudi vse dodatke, določene z zakoni in drugimi predpisi ter s kolektivnimi pogodbami, del plače za delovno uspešnost in plačilo za poslovno uspešnost, dogovorjeno s kolektivno pogodbo ali pogodbo o zaposlitvi.

To pomeni, da bi se morala, v kolikor bi bil sprejet člen predloga o usklajevanju minimalne urne postavke z minimalno plačo, temu prilagoditi tudi minimalna urna postavka. **Z letom 2020 bi bila avtomatično višja za 6,1 %**. Tako bi nominalnemu dvigu ob koncu leta v roku nekaj mesecev sledil še dvig zaradi usklajevanja z višjo minimalno plačo v letu 2020.

Vsaka sprememba prinese birokratske težave, še posebej pa v primeru obračuna študentskega dela, ki se lahko obračuna za pretekle mesece (ko je veljala še druga urna postavka). Tako bi delodajalci istočasno obračunavali različne urne postavke, v januarju celo tri različne minimalne urne postavke. Temu bi morali prilagajati tako študenti, kot delodajalci in posredniki. Kot rečeno, pa bi ta sprejeta ureditev veljala le kratek čas ob koncu leta.

Nejasen bi bil tudi dejanski dvig minimalne urne postavke, saj bi uzakonili en dvig, ob pričetku leta 2020 pa bi dejansko veljal drugi.

V razmislek:

Zaradi potrebnih sistemskih prilagoditev ter preglednosti postopka in višine urne postavke predlagamo, da se prične zakon uporabljati s 1. 1. 2020, ko bo že veljala višja minimalna plača. Tako bi se izognili nejasnostim, ko bi zakon uveljavil višjo urno postavko, ki pa bi se takoj po sprejetju ponovno zvišala zaradi uskladitve.

4. Sklep

Glede na povedano se **študentsko delo konceptualno in po namenu precej razlikuje od drugih oblik dela**, še posebej pa od pogodbe o zaposlitvi. Logika “enake obravnave delavcev” tukaj ni primerna. Hkrati ne gre za “socialni dumping”, saj so tisti, ki opravljajo študentsko delo v prvi vrsti študenti (oz. dijaki), gre za **delo ob študiju**, študenti pa so posledično **upravičeni tudi do drugih pravic na podlagi statusa študenta** (subvencioniranega bivanja, malice, prevoza, štipendij, zdravstvenega zavarovanja itd.).

Drug pomemben vidik so **posledice** predloga zakona na trgu dela. Ob višjih izplačilih študentskega dela zaradi višje minimalne urne postavke lahko pričakujemo tudi manj študentskega dela, kar pa je problematično, saj je študentsko delo **socialni korektiv**.

Dijakom in študentom omogoča kritje stroškov ter finančno samopomoč v času študija in ob tem razbremenjuje starše (v kolikor so starši sploh zmožni finančne pomoči). Štipendijska politika, kjer državno štipendijo prejema le dobrih 20 % študentov, ta pa v povprečju znaša približno 125 evrov mesečno, je neustrezna, povprečni mesečni stroški študenta v višini približno 500 evrov pa visoki.

Po podatkih raziskave [Evroštudent VI](#) lastni zaslužek študentov predstavlja največji vir prihodka za slovenske študente, v višini kar 44 % vseh sredstev (le 9 % država). Pri analizi podatkov, od katerega vira sredstev so študenti najbolj odvisni lahko ugotovimo, da jih je 32,3 % pretežno odvisnih od svojega dela. Glede motivacije za delo pa se jih 45,1 % strinja, da delajo zato, da lahko študirajo.

Dokler študentsko delo večini študentov omogoča študij, mora le-to **ostati dostopno in sploh obstajati**. To pa lahko ostane le, v kolikor se zanj ohrani zanimanje na obeh straneh (študenti in delodajalci), torej **ohrani določeno stopnjo ugodnosti in privlačnosti, fleksibilnosti, debirokratiziranosti in smiselno obdavčitev**.

Dvig minimalne urne postavke je torej smiseln, vendar samo če je realen in ga lahko trg dela oz. gospodarstvo prenese. Zato pa bo potrebno najprej vzpostaviti **socialni dialog** in pri študentih, delodajalcih ter sindikatih preveriti dejanske zmožnosti za tak dvig. Tako predlagamo tudi, da se opravi **javna predstavitev mnenj** ter vzpostavi **socialni dialog**, kamor se povabi tudi ŠOS.

Prav tako se bodo morala s **strokovno presojo** vključiti pristojna ministrstva, vsaj MDDSZ (trg dela), MIZŠ (enak dostop do izobraževanja), MGRT (gospodarstvo) in MF (javna sredstva).

Odločitev bo morala biti sprejeta **s konsenzom in na podlagi podatkov in analiz posledic**. Še posebej zato, ker bodo morali odločevalci odgovarjati za vse posledice zakonskih sprememb, tudi tistih negativnih.